

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2020-07-07
Besvaras senast
2020-07-21

Till utrikesminister Ann Linde (S)

2019/20:1740 Utredningarna om Hammarskjölds död

När FN:s generalsekreterare, svensken Dag Hammarskjöld, förolyckades i en flygkrasch i Ndola i nuvarande Zambia den 18 september 1961 uppstod ett nationellt trauma mitt i ett internationellt konfliktområde. Vad som egentligen hände och varför har utretts i flera omgångar men har försvårats av olika nationers intressen i området. Det kan inte uteslutas att Sverige av diplomatiska skäl låtit sig påverkas i sina tidiga ställningstaganden, vilket kan anas av den granskning som Mathias Mossberg, Sveriges särskilde utredare i granskningen av olyckan, framfört i rapporten *Tragedin i Ndola – den mänskliga faktorn eller yttre påverkan*, som presenterades på Utrikesdepartementet den 18 november 2019.

I rapporten framgår följande:

”De kritiska rapporterna från de svenska representanterna i Ndola kan sägas förstärka föreställningen, eller snarare misstanken, som också mer och mer material från andra källor tycks stärka, att det var andra faktorer i spel i omständigheterna kring haveriet än vad som hittills framkommit.

Tagna tillsammans så pekar dessa två grupper av material i riktningen att orsaken till SE-BDYs haveri med allt högre grad av sannolikhet står att finna i någon form av yttre påverkan, snarare än i det bekväma, men minst sagt oprecisa, och inte med någon rimlig måttstock bevisade, begreppet ’pilotfel’”. (Mossberg s. 37.)

I november 1961, det vill säga ganska snart efter olyckan, tillsatte den svenska regeringen en arbetsgrupp under ledning av justitiekansler Rudholm, med mandat ”att granska och värdera det material som insamlats om kraschen” och ”tillhandahålla regeringen de slutsatser rörande omständigheterna vid haveriet och dess möjliga orsak, som den må komma fram till”. I riksdagen använde statsminister Erlander orden ”kritiskt granska” i sammanhanget (Mossberg s. 14, 22).

Men när arbetsgruppen i maj 1962 levererade sin rapport ”hade den omformulerat och begränsat sitt mandat” och det ”var inte längre frågan om att granska och utvärdera, än mindre att ’kritiskt’ granska” (Mossberg s. 22).

”Trots all den kritik mot de rhodesiska utredningarna som ovan redogjorts för,

från både svenska experter och från den svenska regeringen, så kom den svenska arbetsgruppen fram till resultat som låg närmare de rhodesiska utredningarna än FN-utredningen. Arbetsgruppens slutliga skrivningar kom att luta mer åt pilotfel än vad FN-utredningens gjorde.” (Mossberg s. 21.)

Mathias Mossberg påpekar att det fortfarande är ”oklart varför den svenska arbetsgruppen – och därmed regeringen – valde att uttrycka sig på detta sätt, och därigenom i viss mening placera sig närmare de både rhodesiska utredningarna än FN-kommissionen”.

År 1992 blev det på nytt aktuellt att utreda frågan i Sverige, efter att FN-tjänstemännen Conor Cruise O’Brien och George Ivan Smith publicerat en artikel i The Guardian och på grundval av uppgifter från de Kémoularia, som hävdade att Hammarskjölds plan blivit nedskjutet. ”Till utredare utsågs ambassadören Bengt Rösiö, som var en av dem som var på plats i Ndola 1961, och väl insatt i ärendet.” (Mossberg s. 27.) Utredningen ”innebar en grundlig genomgång, men utmynnade i slutsatser som i vissa avseenden kan sägas gå längre än vad grundmaterialet medgav. Detta blev i realiteten till ett bestående av den rådande linjen och till en återgång till att i huvudsak låta saken bero” (Mossberg s. 38).

För att FN ska komma vidare i den nu pågående granskningen av olyckan är det viktigt att den ”speciella arbetsgruppen” från 1961–1962 får en egen granskning, något som också Mathias Mossberg uttryckte under presskonferensen den 18 november 2019.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga utrikesminister Ann Linde:

På vilket sätt avser ministern att arbeta för att bringa klarhet i varför den svenska Rudholmska arbetsgruppen slutade att kritiskt granska inkommande material och placerade sig närmare de rhodesiska utredningarna än FN-kommissionen och varför Utrikesdepartementet efter utredningen 1993 i huvudsak lät saken bero?

.....

Gudrun Brunegård (KD)

Överlämnas enligt uppdrag

Ann Larsson